

29.03.2012

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite 662/00.01.00.01/2011, VM044:00/2011

Asia **OKM:n lausunto ehdotukseen valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksesta ja hallinnasta**

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastaanottanut valtionvarainministeriön 16.2.2012 päivätyn lausuntopyynnön koskien työryhmän raporttia valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksen ja hallinnoinnin järjestämisestä.

Lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Työryhmän tahtotilana on ollut varmistaa valtion omistuksessa olevan kulttuurihistoriallisesti merkittävän kiinteistöomaisuuden säilyminen niin, että tämä merkittävä osa Suomen kansallisvarallisuutta pysyy kunnossa ja säilyy tuleville sukupolville. Tahtotila on erinomainen, ja vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön asettamia tavoitteita sekä hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön vaalimisesta.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden hallinnointia selvittävän työryhmän asettamista esitettiin jo vuonna 2008 opetusministeriölle luovutetussa Museovirasto-selvityksen seurantaraportissa. Siinä esitettiin, että opetusministeriö ja valtiovarainministeriö asettaisivat työryhmän, joka selvittäisi muun muassa miten arvokkaimman kulttuurihistoriallisen kansallisomaisuuden hoitoon voitaisiin taata määrällisesti ja laadullisesti riittävät resurssit. Lisäksi esitettiin selvitettäväksi Senaatti-kiinteistöjen ja Museoviraston välistä työnjakoa hallinnan ja ylläpidon osalta.

Lähtökohdaksi nyt lausunnolla olevassa raportissa on otettu kiinteistöomaisuuden keskittäminen, jota perustellaan omistajapolitiikan yhtenäistymisellä ja konserniohjauksen tehostamisella. Nämä lisäävät työryhmän mukaan taloudellisia hyötyjä ja käytännön toimintojen tehostumista esitettyjen toimenpiteiden myötä

syntyvillä synergia- ja mittakaavaeduilla. Työryhmän linjausten perusteella omistajahaltijoiden määrä vähenisi vain yhdellä nykyisestä.

Raportista ei käy ilmi onko työryhmä arvioinut muita vaihtoehtoja kiinteistöomaisuuden keskittämiseksi kuin Museoviraston hallinnassa olevan omaisuuden siirtämisen Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle. Mahdollisesti esillä olleista vaihtoehdoista ei ole tehty kustannusvertailua eikä arviota niiden soveltuvuudesta kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen.

Kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyä koskevat ehdotukset perustuvat valtion kiinteistöomaisuuden salkuttamiseen strategisiin ja ei-strategisiin kohteisiin. Strategiset kohteet on tyypitelty edelleen kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin käyttökiinteistöihin sekä kulttuuri- ja nähtävyyскоhteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kohteen kulttuurihistoriallinen arvo ei aina määrity sen mukaan, onko kohde valtion kannalta strategisesti merkittävä vai ei. Erityisesti ei-strategisen omaisuuden osalta tulisi ottaa huomioon, ettei kaikkien valtion virastojen tehtävään kuulu automaattisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaan omaisuuden suojelu. Raportissa esitetty luokittelumalli ei ministeriön näkemyksen mukaan saa vaarantaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden suojelua siitä riippumatta, minkä tahon omistajahallinnassa kyseiset kohteet ovat.

Valtion luopuessa omistajuudesta sillä on vastuu huolehtia siitä, että kohteiden uudet omistajuusjärjestelyt turvaavat niiden arvon ja asianmukaisen käytön myös tulevaisuudessa. Esimerkiksi museokohteiden osalta tämä ei tarkoita ainoastaan rakennuksen suojelua, vaan pyrkimystä löytää ratkaisu toiminnan jatkumiseksi mielekkäällä ja kestäväällä tavalla.

Museovirasto on valmistelun yhteydessä kiinnittänyt kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena huomiota suojelun lähtökohtiin ja osaamisen varmistamiseen. Kohteiden suojelun osalta tulisi kiinnittää lainsäädännön ohella erityistä huomiota muiden suojeluinstrumenttien ja yhteistyömuotojen kehittämiseen edelleen esim. Liikenneviraston toimialan kohteissa.

Raportissa on esitelty muiden Pohjoismaiden vastaavia omistamista ja hallinnointia koskevia järjestelyjä. Varsinaista vertailua eri malleista ei kuitenkaan ole tehty eikä työryhmän linjauksia ole perusteltu suhteessa muiden Pohjoismaiden järjestelyihin. Näin ollen vertailu jää irralliseksi.

Työryhmän esitysten vaikutukset Museovirastoon

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että työryhmä on korostanut Museoviraston asiantuntija- ja ohjausroolia valtion asiantuntijaviranomaisena valtion eri haltijavirastojen ja liikelaitosten kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden arvottamisessa, suojelussa ja hoidossa siitä riippumatta, kenen omistuksessa ja

hallinnossa kiinteistöt ovat. Tämän tehtävän hoitaminen tulisikin ottaa huomioon viraston toimintaresurssien mitoituksessa tulevina vuosina.

Museoviraston osalta raportissa olisi hyvä todeta, että viraston organisaatio on uudistettu 1.5.2011 alkaen myös kiinteistöjen hallinnan ja hoidon osalta. Tavoitteena on ollut nimenomaan osaamisen keskittäminen ja toiminnan tehostaminen, joka jo sinänsä toteuttaa samoja tavoitteita kuin nyt tehdyssä selvityksessä. Tätä uudistusta täydentää viraston syksyllä 2011 valmistunut kiinteistöstrategia, jossa viraston kiinteistöomaisuus on luokiteltu strategisiin ja ei-strategisiin kiinteistöihin.

Luvussa 7.4.1 on kuvattu kiinteistöjärjestelyjen toteuttamista Museovirastossa. Työryhmä esittää, että Museoviraston hallussa olevan strategisen kiinteistövarallisuuden keskittämistä alettaisiin selvittää esitettyjen linjausten mukaisesti. Esityksen perusteluissa jäävät epäselväksi Museoviraston kiinteistöomaisuuden hallinnansiirrosta aiheutuvat valtiolle koituvat taloudelliset hyödyt. Raportissa ei ole esitetty varsinaisia laskelmia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että hallinnansiirtojen toteuttamisesta, valmisteluvastuista ja aikatauluista sekä valmisteluista syntyvistä kustannuksista tulee neuvotella ennen prosessin käynnistämistä ministeriöiden, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen kesken.

Samassa luvussa esitetään ei-strategisten kiinteistöjen osalta, että niiden luovuttaminen voisi tapahtua käyvästä luovutushinnasta voimassa olevan lainsäädännön mukaan suoraan Museovirastosta Eduskunnan suostumuksella, jos luovuttaminen on valtion kokonaisedun mukaista ja kohteiden asianmukainen ja riittävä suojelu voidaan varmistaa. Museovirasto voisi tarvittaessa hyödyntää esim. ostopalveluna Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen asiantuntijaosaamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tämän esityksen osalta tulisi tarkentaa, mitä kustannuksia siitä syntyisi Museovirastolle ja miten luovutettavien kiinteistöjen myynnistä mahdollisesti saatavat tulot ohjattaisiin.

Työryhmän esitysten vaikutukset Suomenlinnan hoitokuntaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä sitä, että työryhmän linjauksilla ei ole muutosvaikutuksia Suomenlinnan hoitokunnan asemaan kiinteistön haltijavirastona sen alueiden erityisluonteen ja alueen hallinnoinnin erityisjärjestelyjä koskevien seikkojen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanta työryhmän linjauksiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa työryhmän linjauksia siltä osin kuin ne tukevat kulttuurihistoriallisten arvojen erityislaadun tunnistamista ja huomioonottamista kiinteistöhallintoa koskevissa järjestelyissä. Linjausten osalta ministeriö lausuu seuraavaa:

Linjaus 1. Kiinteistöjen luokittelun strategiaan ja ei-strategiaan kohteisiin tulee perustua kokonaisvaltaiseen arvioon, jossa otetaan huomioon kohteen merkitys kulttuurihistoriallisesta ja toiminnallisesta näkökulmasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa sitä, että kohteen kulttuurihistoriallinen ja kulttuurinen arvo ei aina määrity sen mukaan onko kohde valtion kannalta strategisesti merkittävä vai ei. Raportissa esitetty luokittelumalli ei ministeriön näkemyksen mukaan saa vaarantaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden suojelua siitä riippumatta, minkä tahon omistajahallinnassa kyseiset kohteet ovat.

Linjaus 2. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää linjausta hyvänä.

Linjaus 3. Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että omaisuuden luovuttamisen yhteydessä on ratkaistava suojeluun liittyvien kysymysten ohella laajemmin kohteen toiminnan, käytön ja hoidon turvaaminen pitkäjänteisesti. Tämä koskee erityisesti esimerkiksi museokohteita ja hoidettuja muinaisjäänneksiä.

Linjaus 4. Työryhmän ehdotuksen mukaan kiinteistöhallintoa kehitetään keskittämällä. Lähtökohtana tulisi olla kiinteistötaloudellisesti järkevät ja mahdollisimman yhtenäiset rakennus- ja maa-aluekokonaisuudet. Perusteluissa ei ole analysoitu mahdollisten muiden vaihtoehtojen hyötyjä tai haittoja. Ainoana vaihtoehtona esitetään Museoviraston hallinnassa olevan omaisuuden keskittäminen Senaatti-kiinteistölle ja Metsähallitukselle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei keskittämistä koskevien ehdotusten pohjaksi ole esitetty varsinaisia taloudellisia laskelmia. Raporttiin on koottu tiedot kiinteistöhaltijavirastojen käytössä viime vuosina olleista resursseista, mutta ei ole arvioitu korjausvelasta ja kustannusten noususta aiheutuvaa lisäresursoinnin tarvetta tai sitä, miten suuresta vuotuisesta valtion menolisäyksestä olisi kyse vuokrausjärjestelmään siirryttäessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että päätöksenteon pohjaksi laadittaisiin vertailukelpoiset kustannuslaskelmat eri vaihtoehtojen pohjalta.

Linjaukset 5. – 8. Valtion kiinteistöstrategian mukaan virastoilla on kiinteistöomaisuutta omistajahallinnassaan vain, mikäli se välittömästi liittyy sen tehtävien hoitoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa työryhmän esitystä siitä, että ennen uudelleenjärjestelyjä on arvioitava saavutetaanko keskittämällä hallinnollisia, taloudellisia tai kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen liittyviä hyötyjä tai onko se valtion kokonaisedun mukaista.

Museoviraston osalta esitetään, että se luopuisi porrastetusti vuodesta 2012 lähtien kiinteistöistään. Perustellusti voidaan kuitenkin katsoa, että kulttuurihistoriallisesti ja strategisesti merkittävimmän kiinteistövarallisuuden ylläpito ja hoito liittyy välittömästi muinaisjäänneiden ja kulttuuriympäristön hoidosta ja suojelusta vastaavan viraston tehtäviin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että hallinnansiirtojen toteuttamisesta, valmisteluvastuista ja aikatauluista sekä valmisteluista syntyvistä kustannuksista tulee neuvotella ennen prosessin käynnistämistä ministeriöiden, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen kesken.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä linjauksen 7 esitystä, jonka mukaan käyttäjävirastolle osoitetaan riittävät määrärahat valtion talousarviossa. Myös käyttökiinteistöiksi luokiteltujen kiinteistöjen osalta tulee voida tarvittaessa tarkistaa tuotto- ja tilatehokkuustavoitteiden kohtuullisuutta. Ministeriö pitää hyvänä, että ylläpidosta aiheutuvat kustannukset selvitetään ja budjetoidaan täysimääräisesti vuokriin. Myös käyttäjän vastuulle jääviin käyttökustannuksiin pitäisi osoittaa riittävät määrärahat. Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että riittävien vuokramäärärahojen turvaaminen on välttämätöntä, ettei vuokramenojen kasvu vaaranna käyttäjäviraston varsinaiseen toimintaan varattuja määrärahoja valtion talousarviossa.

Linjaus 9. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa työryhmän linjausta Suomenlinnan hoitokunnan aseman säilyttämistä kiinteistöhaltijavirastona. Esitys turvaa alueen hyvän hoidon Unescon maailmanperintökohteena, eikä raskauta alueen kunnossapitoa ylimääräisillä hallintokustannuksilla. Kiinteistöjen vuokrauksen osalta ministeriö tukee esitystä tilojen ulosvuokrauksen perusteena käytettävästä käyvästä hinnasta. Lisäksi ministeriö kiinnittää huomiota ehdotuksen muotoiluun koskien hoitokunnan tilojen vuokrausmenettelyjen avoimuutta ja syrjimättömyyttä ja toteaa, että hoitokunta noudattaa alueen elinvoimaisena pitämiseksi hyvää hallintotapaa asuintilojen ulosvuokrauksessa sekä muiden tilojen ulosvuokrauksessa monumentin arvolle sopivia periaatteita.

Lisäksi ministeriö katsoo, että hoitokunnan mahdollisuudet rakennetun ja alueen muun kiinteistökannan hoitoon, kunnossapitoon sekä peruskorjaukseen edellyttävät erillisen Suomenlinnan hoitokunnalle osoitetun investointimäärärahan säilyttämistä valtion talousarviossa.

Kansliapäällikkö

Harri Skog

Ylitarkastaja

Leena Laaksonen

Tiedoksi Jarmo Lindén
Anna Tulusto
Riitta Kaivosoja
Jukka Liedes
Päivi Salonen
Leena Laaksonen